

Makale Geliş | Received: 25.10.2017
Makale Kabul | Accepted: 30.10.2017
DOI: 10.18795/gumusmaviatlas.351355

Emre Arda ERDENK

Yrd. Doç. Dr. | Assist. Prof. Dr.
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Karaman-Türkiye
Karamanoğlu Mehmetbey University, Faculty of Literature, Department of Philosophy, Karaman-Turkey
orcid.org/0000-0003-1532-9936
erdenk@kmu.edu.tr

Kişinin Devamlılığının Psikolojik Analizi ile Zamansal Devamlılık Görüşünün Bağdaşmazlığı

Öz

Bu makalede, Trenton Merricks'e (1999) ait olan ve psikolojik süreklilik ile kişinin devamlılığının sağlandığına dair herhangi bir görüşün uzamsal devamlılık görüşüyle bağdaşmaz olduğuna dair argümana odaklanacağım. Bu argümana Rea ve Silver (2000) tarafından yöneltilen bir itiraz olan; aynı argümanın, paralel bir argüman ile zamansal devamlılık görüşüne karşı da ortaya konabileceğine ve özgün argümanda ortaya konan nümerik eşitlik bağıntısının kapsayıcı (*generic*) bir bağıntı olmamasının gösterilmediği için argümanın geçersiz olduğuna dair iddiayı ele alacağım. Merricks'e (2000) göre paralel argümanın geçerli olabilmesi için ortaya koyduğu ortak-parça (*co-part*) bağıntısı yerine ortak-kişi-parçası (*co-person-part*) bağıntısına ihtiyacı vardır ve bu bağıntının kapsayıcı olmadığı gösterilmemiştir. Bu nedenle Merricks'e göre özgün argüman geçersiz ise paralel argüman da geçersizdir. Ben burada Merricks'in ortaya koyduğu ortak-kişi-parçası bağıntısının kapsayıcı bir bağıntı olmadığını göstererek paralel argümanın geçerli olduğunu iddia edeceğim. Bunu ortaya koyabilmek için herhangi bir zamansal devamlılık görüşünün arka planını oluşturması gereken dört-boyutçuluk ve uzam-zaman görüşlerinden yararlanacağım. En nihayetinde, Merricks'in uzamsal devamlılık görüşüne dair itirazı geçerli olsun ya da olmasın benim ortaya koyacağım argüman münhasır bir biçimde zamansal devamlılığın hiçbir biçimde kişinin devamlılığına dair psikolojik süreklilik kriteri ile bağdaşmaz olduğunu ortaya koyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Metafizik, Lewis, Parfit, Merricks, Dört Boyutçuluk.

The Inconsistency of Perdurantism with Psychological Continuity Analyses of Personal Identity

Abstract

In this paper, I am going to evaluate Trenton Merricks's (1999) original argument claiming that any account of personal identity with psychological continuity is inconsistent with endurantism. Secondly, I will focus on the parallel argument proposed by Rea and Silver (2000) which claims that the same argument can be constructed against perdurantism as well. Additionally, they claim that the original argument is invalid because Merricks does not argue against the possibility that the numerical identity relation is a generic relation. According to Merricks (2000) co-part relation that the parallel argument proposes for perdurantism should be instead co-person-part relation and the parallel argument does not show that such a relation is not generic as well. For this reason, according to Merricks, if his original argument is invalid, then the parallel argument is also invalid. Here, I am going to argue that the co-person-part relation is not a generic relation and for this reason the parallel argument validly shows the inconsistency between the psychological continuity analyses of personal identity and perdurantism. By means of this I will use four-dimensionalism and spacetime accounts which must be the background assumptions of any account of perdurantism. Ultimately, whether Merricks's argument against endurantism is valid or not my argument about co-person-part relation will exclusively show that in no way perdurantism and the psychological continuity analyses can be consistent.

Keywords: Metaphysics, Lewis, Parfit, Merricks, Four Dimensionalism.

1. Giriş

Kişinin devamlılığı meselesi ile ilgili çalışmalar genellikle kişinin devamlılığının belli bir t anı ile diğer bir t anı arasında nasıl sağlanacağına dair ölçütler ile ilgili tartışmalara odaklanır. Bu ölçütler, bir tarafta bedensel devamlılık, diğer tarafta psikolojik devamlılık koşullarına yoğunlaşır. Bu yazıda, ben, kişinin devamlılığı tartışmalarında çoğu zaman ötelenen bir problem diyebileceğimiz başka bir önemli meseleye değineceğim: Kişinin zamanda sürekliliğinde kişinin devamlılık durumu nedir? Salt özdeklerin sürekliliği için dayanaklılık (*endurance*) ve diremesellik (*perdurance*) koşulları öne sürülebilir.¹ Bu nedenle kişinin devamlılığının zamanda sürekliliği için bir görüş ortaya konulmak istendiğinde, kişileri uzamsal devamlı nesnelere olarak mı yoksa zamansal devamlı nesnelere olarak mı ele alacağımız konusunda açık bir görüşe sahip olmamız gerekir. Bu durumda ortaya konulacak kişinin devamlılığına dair açıklamaların bu iki süreklilik koşulundan biriyle tutarlı olduğunun gösterilmesi gerekir.

Bu makalede, Trenton Merricks'e (1999) ait olan ve psikolojik süreklilik ile kişinin devamlılığının sağlandığına dair herhangi bir görüşün uzamsal devamlılık görüşüyle bağdaşmaz olduğuna dair argümana odaklanacağım. Bu argümana Rea ve Silver (2000) tarafından yöneltilen bir itiraz olan; aynı argümanın, paralel bir argüman ile zamansal devamlılık görüşüne karşı da ortaya konabileceğine ve özgün argümanda ortaya konan nümerik eşitlik bağıntısının kapsayıcı (*generic*) bir bağıntı olmamasının gösterilmediği için argümanın geçersiz olduğuna dair iddiayı ele alacağım. Merricks'e (2000) göre paralel argümanın geçerli olabilmesi için ortaya konan ortak-parça (*co-part*) bağıntısı yerine ortak-kişi-parçası (*co-person-part*) bağıntısına ihtiyacı vardır ve bu

¹ Bu iki kavramın da ilgili kavramların felsefi mahiyetini karşılamaktan uzak olduğunu düşünüyorum. *Endurantism* görüşü, maddesel nesnelere zamansal devamlılıklarını, her bir t anında üç boyutlu bağımsız birer obje olarak bulunmasıyla sağladığını iddia eder. *Perdurantism* ise bir nesnenin varlığını, her bir t anında bağımsız zamansal parçalara sahip olarak sürdürdüğünü ortaya koyar. Bu durumda bu kavramları ilki için uzamsal devamlılık, ikincisi için ise zamansal devamlılık kavramları ile karşılayacağım. (Bu görüşleri tam kavramak adına iyi bir giriş için bakınız Donnelly 2011). Zamanda süreklilik kavramını ise 'persistence through time' kalıbını karşılayacak şekilde kullanacağımdan zamansal devamlılık ve zamanda süreklilik kavramlarının karıştırılmaması okuyucu açısından önem arz etmektedir. Zira zamanda süreklilik hem zamansal hem de uzamsal devamlılık üzerinden sağlanıyor olabilir.

bağıntının kapsayıcı olmadığı gösterilmemiştir. Bu nedenle Merricks’e göre paralel argüman da geçersizdir. Ben burada Merricks’in ortaya koyduğu ortak-kişi-parçası bağıntısının kapsayıcı bir bağıntı olmadığını göstererek paralel argümanın geçerli olduğunu iddia edeceğim. Bunu ortaya koyabilmek için herhangi bir zamansal devamlılık görüşünün arka planını oluşturması gereken dört-boyutçuluk ve uzam-zaman görüşlerinden yararlanacağım. En nihayetinde, Merricks’in uzamsal devamlılık görüşüne dair itirazı geçerli olsun ya da olmasın benim ortaya koyacağım argüman münhasır bir biçimde zamansal devamlılığın hiçbir biçimde kişinin devamlılığına dair psikolojik süreklilik kriteri ile bağdaşmaz olduğunu ortaya koyacaktır.

2. Trenton Merricks’in Özgün Argümanı

Trenton Merricks, “Endurance, Psychological Continuity, and the Importance of Personal Identity” (1999) adlı makalesinde psikolojik süreklilik kriterine dair ortaya konacak herhangi bir görüşün uzamsal devamlılık anlayışını dışlaması gerektiğini savunur. Bunun yerine bu tip görüşler kişinin zamansal devamlılığa sahip olduğunu çıkarırsar. Uzamsal devamlılıkçı, bir nesnenin uzamsal devamlılığa sahip olmasının, onun var olduğu her bir an için bütünüyle temsil edilmesi demek olduğunu iddia eder. Bunun aksine, zamansal devamlılıkçı ise bir nesnenin zamansal devamlılığa sahip olmasının, onun var olduğu her bir an için kısmi temsile sahip olması demek olduğunu ortaya koyar.

Bu durumda, bir kişinin uzamsal devamlılığa sahip olması; ancak ve ancak kişinin her bir t anı için bütünüyle temsil edilmesi; zamansal devamlılığa sahip olması ise ancak ve ancak her bir t anı için kısmi temsile sahip olması anlamına gelecektir. Uzamsal devamlı kişi üç boyutlu bir nesne iken zamansal devamlı kişi, var olduğu her bir an için zamansal parçaları (kişi-safhaları) olan dört boyutlu olaysal (*event-like*) bir oluşumdur.² Benzeşimsel olarak zamansal devamlı bir nesneyi solucan şeklinde çok parçalı bir boru gibi düşünebiliriz. Öyleyse zamansal devamlılıkçıya göre kişinin

² Bazı dört-boyutçular (Whitehead 1920) zamansal sürekliliği olan nesnelerin üç boyutlu zamansal parçaları olduğunu yadsırlar.

devamlılığı şu şekilde anlaşılacaktır: “Zaman süresince kişinin devamlılığı, bir kişi evresinin varlığının bir an için bütünüyle temsili ve bir diğer evrenin bütünüyle başka bir an için temsili ve bu evrelerin aynı kişi için uygun parçalar teşkil edecek biçimde ilişkili olması durumudur” (Merricks 1999: 986). Uzamsal devamlılıkçı için ise: “Zaman süresince kişinin devamlılığı, bir zaman için bir kişinin varlığının bütünüyle temsili ve bir başka zaman için bir kişinin varlığının bütünüyle temsili ve birinci anda temsil edilen kişinin ikinci anda temsil edilen kişiyle aynı -özdeş- olması durumudur” (A. g. e.). Bundan böyle makalenin geri kalanında bu devamlılık tanımlarını takip edeceğim.

Merricks’in argümanını özetleyerek başlayalım. O’na göre uzamsal devamlılıkçı görüşün kişinin devamlılığı için ortaya koyduğu bağıntı, t1 anındaki bir kişi ve t2 anındaki bir kişinin nümerik eşitlik ilişkisi ile ilişkilendirilmesidir. Bu durumda kişinin zamana göre devamlılığı, “bir anda varoluşu bütünüyle temsil olan bir *kişi* ile başka bir anda bütünüyle temsil olan bir *kişi* arasında bulunan nümerik eşitliktir” (A. g. e.: 987). Buna göre argümanın ilk öncülü şu şekildedir:

(1) Eğer uzamsal devamlılık doğruysa kişinin devamlılığı için gerekli bağıntı, kişiler arasında sağlanan nümerik eşitliktir.

İkinci olarak, Merricks, Parfit’in psikolojik süreklilik görüşünü, kişinin devamlılığının psikolojik süreklilikle çözümlenmesi görüşlerinin temsilcisi olarak kabul eder. Parfit (1984), psikolojik sürekliliği psikolojik bağlılık olarak tanımlar. Bu görüşe göre, psikolojik bağlılık, doğrudan hafıza-benzeri bağlantılar ve yönelim-eylem bağlantıları gibi belirli doğrudan psikolojik bağlantılar arasında gerçekleşir (Parfit 1984: 206-207). Öyleyse bağlantı kişinin farklı zamanlarda sahip olduğu farklı psikolojik durumları arasındadır. Bunu göz önünde bulundurarak Merricks ikinci öncülü şu şekilde ifade eder:

(2) Nümerik eşitlik ve psikolojik süreklilik özdeş olamaz.

O’na göre nümerik eşitlik birbirinden ayrı iki şeyi birbiriyle ilişkilendiremez. Ancak psikolojik süreklilik görüşü, farklı kişi safhalarının bağlantısını ortaya koymaktadır. Merricks’in üçüncü öncülü şu şekildedir:

(3) “Nümerik eşitlik bağıntısı kendinden daha basit bağıntı türlerinin (Örn., kaya bağıntısı, ağaç bağıntısı, kişinin devamlılığı, vb.) tikel evetlenmesi formuna indirgenemez” (Rea ve Silver 2000: 187).³

Bu da kişinin devamlılığının belirli bir nümerik eşitlik bağıntısı olduğunu ve nümerik eşitliğin, kişinin devamlılığı tek başına ele alınarak analiz edilemeyeceğini düpedüz ileri sürer. Dördüncü ve son olarak, Merricks, psikolojik sürekliliğin kişiler arası nümerik eşitlik için zorunlu ve yeterli olduğunu söylemenin makul görüldüğünü tartışır. Fakat:

(4) Zorunlu ve yeterli koşullar tek başlarına bir analiz oluşturmazlar.

Merricks’e göre ruh ya da “Kartezyen ego” gibi şeyler için psikolojik kriterler zorunlu ve yeterli gibi gözükse de bu ruh ya da “Kartezyen ego” gibi şeylerin analiz edilebilecek eşsiz bir psikolojisinin olmadığına dair kapsamlı bir metafizik iddiamız bulunmaktadır. Buna ek olarak, Parfitçi görüş indirgemeci olduğundan yani kişinin devamlılığını psikolojik sürekliliğe indirgediğinden bu tip bir indirgemenin uygunluğundan sadece psikolojik sürekliliğin zorunlu ve yeterli olması ortaya konularak bahsedilemez. Bu durumda, bu görüşün ayrıca kapsamlı bir kişi ontolojisi argümanına ihtiyacı olacaktır (Merricks 1999: 989-991, not 14). Bu öncülleri takiben Merricks’e göre sonuç olarak:

(5) Kişiler arası sağlanan nümerik eşitliğin psikolojik süreklilik ile analiz edilebilmesi mümkün değildir.

O halde 1-5’ten; uzamsal devamlılık görüşü ile kişi devamlılığının psikolojik süreklilik analizinin bağdaşmaz olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Merricks’in ortaya koyduğu haliyle argümanın geçerli olduğu görünmektedir. Burada amacım bu argümanın geçerliliğinin analizini yapmak olmadığından, öncülleri tek tek kapsamlı bir

³ İddiannın özgün hali için bakınız Merricks 1999: 987; not 10.

değerlendirmeye tabi tutmadım. Bu tip bir inceleme ayrıca değerli olabilir fakat bu makalede temel alınan mesele aynı argümanın zamansal devamlılık için de paralel bir argüman ile gösterilip gösterilemeyeceği olduğundan özgün argümanın tanıtılması burada yeterli olacaktır.

3. Zamansal Devamlılık için Paralel Argüman

Yukarıda değinildiği gibi, Rea ve Silver, Merricks’in özgün argümanına getirilebilecek paralel bir argüman olduğunu iddia ederler. Buna göre zamansal devamlılık ve psikolojik süreklilik görüşleri de bağdaşmazdır. Bu kısımda bu paralel argümanı ortaya koyduktan sonra paralel argümanın ilk öncülünü düzeltmek için Merricks’in bu argümana yönelttiği cevaba değineceğim.

İlk olarak, Rea ve Silver’e göre zamansal ve zamansal devamlılık arasındaki fark; zamansal devamlılık görüşüne göre kişinin farklı zamanlardaki farklı dilimlerinin nümerik olarak eşit olmasına karşın zamansal devamlılığa göre kişi, tüm bu dilimlerin parça-ilkesel (*mereological*) toplamıdır (Rea ve Silver 2000: 189). Zamansal devamlılıkla ilgili ortaya koydukları tanım David Lewis’in kişinin devamlılığına dair zamansal devamlılık görüşünden ileri gelmektedir. Lewis’e göre (1983), zamansal devamlı kişinin zamansal safhalarının ortak-kişisel (*co-personal*) olması, bir x safhasının y’ye bir I-bağıntısı ihtiva etmesi ile olur. O zaman, Rea ve Silver’in düşündüğüne benzer bir biçimde Lewis için de kişi safhasının zamansal devamlı kişiyle bağıntısı bir parça bütün ilişkisidir (kişi, kişi safhalarının parça-ilkesel toplamıdır).

Bu yönde ortaya konan kişinin devamlılığına dair bir zamansal devamlılık kavrayışı ile zamansal devamlılıkçılar, nümerik eşitliği reddederek belirli bir eşitlik koşulu olan “ortak-parçalık” (*co-parthood*) ilkesini takip etmesi gerektiğini iddia ederler (Rea ve Silver 2000: 189). Ortak-parçalık bağıntısına dair tanım şu şekilde verilebilir: x ve y ortak-parçalardır ancak ve ancak öyle p’ler vardır ki; (i) p’ler bir şey oluşturur ve (ii) x ve y bu p’lerin arasındadır (A. g. e.: not 6; İtalik tarafımca haizdir). Bu ortak-parça

bağıntısı açısından Merricks’in özgün argümanını zamansal devamlılıkçı duruşa uygun olarak yeniden ortaya koyarlar. Paralel argüman şu şekildedir:

- (1) Eğer zamansal devamlılık koşulu doğruysa, kişinin devamlılığına dair bağıntı kişi safhaları arasında gerçekleşen ortak-parça bağıntısı ile analiz edilir.
- (2) Psikolojik süreklilik ortak-parça bağıntısına özdeş değildir.
- (3) Ortak-parça bağıntısı, daha basit ortak-parça bağıntılarının çoklu tikel evetlenmesine indirgenemez (ör., kayalar için ortak-parçalık, ağaçlar için ortak-parçalık, vb.).
- (4) Kişi safhalarında ortak-parçalık durumları için psikolojik süreklilik koşulu zorunlu ve yeterli olsa da sadece zorunlu ve yeterli koşullar bir analiz oluşturmak için yeterli değildir.
- (5) O halde: ortak-parça bağıntısı psikolojik süreklilik koşulu ile analiz edilemez.
- (6) O halde: Eğer zamansal süreklilik görüşü doğruysa, kişinin devamlılığı psikolojik süreklilik üzerinden analiz edilemez. (1, 2, 3).
- (7) O halde: Zamansal devamlılık herhangi bir psikolojik süreklilik görüşüyle bağdaşmaz olacaktır. (4, 5, 6) (A. g. e.: 190).

Bu argümanın geçerliliğinin ve öncüllerinin gerekçelerinin nedenleri Merricks’in özgün argümanı ile aynıdır. Bu nedenden ötürü bu argümanın geçerliliğine dair bir tartışmaya girmeyeceğim. Bu durumda eğer her iki argüman da geçerli ise psikolojik devamlılık görüşünün kişinin devamlılığı için uygun görüş olduğunu savunmak için hiçbir zemin kalmadığı anlaşılmaktadır.

Buna rağmen Rea ve Silver her iki argümanın da 2-4’ten 5’e yaptığı çıkarsamanın hatalı olduğunu iddia etmektedir. O halde her iki argümanın da eksik olduğunu söylememiz gerekir. Onlara göre Merricks’in argümanı şu varsayımın reddine dayanmaktadır:

- (α) Veleve ki K’ler arasında bulunan R1 bağıntısı K’ler arasındaki R2 bağıntısı ile analiz edilir olsun. Eğer bu böyleyse; (i) koşulsuz R1 koşulsuz R2’ye özdeşdir,

- (ii) R1 kendinden daha yalın bağıntıların tikel evetlenmesine indirgenebilir veya
(iii) daha fazla zorunlu ve yeterli koşullar bir analiz oluşturabilir (A. g. e.: 191).⁴

Merricks (i)'den (iii)'e koşulların tamamını reddettiğinden ve paralel argüman da aynı gerekçelere dayandığından, paralel argümanın da α 'yı yadsıdığını söyleyebiliriz. Ancak Rea ve Silver α 'nın münhasıran tamamlanmış olmadığını iddia etmektedir. Onlara göre kullanılabilir başka bir varsayım daha olabilir: (iv) R1 -nümerik eşitlik-, “çeşitli türleri altında ihtiva eden tikel evetlenmiş bir liste ile tüketilebilecek bir içeriğe sahip olmayan kapsayıcı (*generic*) bir bağıntıdır” (A. g. e.: 192).⁵ Bu durumda (ii) ve (iv) arasındaki farklılık (iv)'ün sadece nümerik eşitliğin indirgenemezliğini ortaya koyuyor olması değil aynı zamanda daha yalın bağıntılar listesi olarak tüketilebileceğine dair itirazıdır. Bir başka deyişle bu tip bir liste nihai olarak nümerik eşitlik fikrini yakalayamaz.

Bunun sonucu olarak Rea ve Silver, (iv) varsayımının takınılabilecek makul bir varsayım olması hasebiyle Merricks'in argümanının, iv'ün yanlış olduğunu gösterene kadar geçerli olamayacağını iddia etmektedir. O halde şu an için Rea ve Silver'a göre özgün argümanın uygun olmayan bu çıkarsamasından dolayı geçersiz olduğunu söyleyebiliriz. Aynı zamanda paralel argüman için de ortak-parça bağıntısının kapsayıcı bir bağıntı olmadığını gösterilmesi gerekecektir. Bunun sonucu olarak paralel argümanın geçerliliği açısından da iv'ün yanlış olduğunu gösteren kapsamlı bir argümana ihtiyaç olacaktır. Bir sonraki kısımda bunu hedefleyen bir argümanı ortaya koyacağım. Ancak bu bölümü bitirmeden Merricks'in paralel argümana yönelttiği itirazı ele almak önem arz etmektedir.

Rea ve Silver'a cevap olarak yazdığı makalesinde Merricks (2000), zamansal devamlılık görüşüne uygun bir itiraz olabilmesi için paralel argümanın ilk öncülünün

⁴ Burada R1'i nümerik eşitlik ile, R2'yi psikolojik süreklilik ile ve K'yi kişi ile dağıtabiliriz.

⁵ Kapsayıcı bağıntı kavramı ile kastedilen fikri daha anlaşılır kılmak adına okuyucu, Aristoteles'in varlık kavramını düşünebilir. *Varlık* kavramı kapsayıcı bir bağıntı olarak altında daha yalın kavramlar olan canlı, cansız, bitki, hayvan, insan, at, eşek gibi kavramları alır fakat bu kavramların bir tikel evetlenmesi olarak listelenemez zira varlık kavramının kaplamı sınırsız ya da daha doğru bir tabirle belirsizdir. Tabi bu örnekte de yukarıdaki gibi herhangi bir bağıntının tikel evetlenerek tüketilip tüketilemeyeceği tartışması ontolojik bir sorun olarak karşımıza çıkacaktır. Bu problemle ilgili çoklu gerçekleştirilme problemi için bakınız Fodor 1974; Putnam 1967.

düzenlenmesi gerektiğini söyler. O’na göre birçok zamansal devamlılıkçı (Quine 1960: 171; Lewis 1986: 212-213) kısıtsız yapı (*unrestricted composition*) görüşünü benimser ve iddialarına göre “herhangi iki safha ortak-parça bağıntısı ile ilişkilendirilebilir” (Merricks 2000: 196). Buna göre bir kayanın zamansal safhası ile bir ağacın zamansal safhası birlikte dört-boyutlu bir nesne teşkil edebilir. Ancak hiçbir zamansal devamlılıkçı benim şu anki zamansal safham ile Merricks’in 1999 yılındaki zamansal safhasının birlikte tek bir kişi teşkil edeceğini savunmayacaktır. O halde ilk öncülün tamir edilmesi zorunludur. En nihayetinde, Merricks, paralel argüman için en uygun öncülün şu şekilde olacağını söyler:

(1’) Eğer zamansal devamlılıkçılık doğruysa, zamana bağlı kişinin devamlılığı, farklı zamanlarda var olan kişi safhaları arasında gerçekleşen ortak-kişi-parçası bağıntısı ile analiz edilir (A. g. e.: 197).⁶

Bu yeni öncül kısıtsız yapı görüşünden kaynaklanacak problemlerden kaçınmak için tavsiye edilmektedir. Bu durumda ortak-kişi-parçası bağıntısı şu şekilde olacaktır: “kişi safhaları; ancak ve ancak birbirlerine, çatallanmayan bir psikolojik süreklilik ile bağlılarsa bir ve aynı kişiyi oluşturur” (A. g. e.). Bu bağıntı, zamansal devamlılık görüşü ile herhangi bir psikolojik süreklilik analizinin bağdaşır olması gerektiğini ima etmektedir. Merricks cevabında bu düzenleme sonucunda özgün argümanın ortaya konulan problemden mustarip olduğu sonucuna varılsa bile paralel argümanın böyle bir sorundan etkilenmeyeceği sonucuna varır. Bu da o zaman, ortak-kişi-parçası bağıntısının kapsayıcı bir bağıntı olmadığı anlamına gelmektedir. Ancak durum bu ise, bu iddiayı gerekçelendirecek kapsamlı bir argümana ihtiyacımız olacaktır. Son kısımda bu iddiayı gerekçelendirecek bir argümanı ortaya koyacağım. Bu durumda eğer ortak-kişi-parçası bağıntısı kapsayıcı bir bağıntı değilse paralel argüman kişi devamlılığının psikolojik sürekliliğinin zamansal devamlılık ile analiz edilemez olduğunu gösterebilecektir.

⁶ Merricks, bu öneriyi Rea’nın yaptığını ifade etmektedir. Bu nedenle bu öncülü paralel argümanın ilk öncülü olarak almakta bir sakınca görmüyorum.

4. Ortak-Kişi-Parçası Kapsayıcı Bir Bağıntı Değildir

Zamansal devamlılık için ortaya konulacak bağıntının kapsayıcı bir bağıntı olmadığını gösterilmesi gerektiğini iddia etmiştim. Bu gösterimi yapabilmek için ilk olarak zamansal devamlılık görüşünün arka planında dayandığı ön kabullerini ele almamız gerekir. Zamansal devamlılığının ilk olarak; *eğer bir nesne zamansal sürekli ise bunu zamansal devamlılık göstererek sağlar* diye ifade edilebilecek zamansal süreklilik koşuluna sadık kalması zorunludur. O zaman bana göre oldukça basit bir biçimde açıktır ki bu görüşe göre hiçbir şekilde bazı nesnelere zamansal bazı nesnelere ise zamansal süreklilik gösterir denilemez.⁷ O halde, zamansal devamlılığının sadık kalacağı görüş zamansal devamlılık için bir tür zorunlulukçuluk (*necessitarianism*) olmak zorundadır. O zaman iddia şu şekilde olur: *Zorunlu olarak*, herhangi bir zamansal sürekli O nesnesi için, O zamansal devamlıdır. Bu sayede her iki devamlılık görüşünün birden doğru olabilme ihtimali ortadan kalkacaktır.

İkinci olarak, eğer zamansal devamlılıkçı, deneyselci yönelime sahip bir metafizikçi ise doğa kanunları açısından da zorunlulukçu olması gerekir⁸. Devamlılık ve yasalarla ilgili bu iki zorunluluk birleştirilirse, zamansal devamlılıkçı, *a posteriori* keşfin belirli bir (zamansal) süreklilik görüşünün *zorunlu* olarak doğru olacağını gösterebileceğine imkân sağlamalıdır.

Bu ön kabullerin ışığında, özel görelilik ve Minkowski uzam-zaman anlayışına dayalı dört-boyutçuluk görüşünün doğru görüş olduğu tartışılabilir.⁹ Buna ek olarak dört-boyutçular genellikle şunu tartışır: “zamansal devamlı insan hayvanları (*human animals*) zamansal devamlı kişilerle çakışır ki ikincisi (gerçek dünyada) ilkinin uygun

⁷ Bu durumda özdekler zamansal ancak kişi, ruh, Tanrı gibi kavramlar zamansal devamlılığa sahiptir denilemez. Burada devamlılık koşulunun bütün varlıklar için eş tutulması gerektiğini iddia ediyorum.

⁸ Burada kastedilen deneyselcilik ile ada deneyciliği karıştırılmamalıdır. Doğanın düzenliliğine dair bir zorunluluk iddia etmek elbette ki Hume'cu (1739/2009: 1.3.14) bir nedensellik anlayışı ile bağdaşmaz. Ancak buradaki tartışmanın bağlamı bu kadim tartışmanın ekseninde değildir. Ayrıca yanlışlanabilirlik gereği doğa yasalarının zorunlu olamayacağına dair bir itiraz doğru olacaktır ancak ilgili olmayacaktır. Burada kastedilen, doğa yasasının doğruluğunun zorunluluğu değil, doğa yasalarının varlığının zorunluluğudur.

⁹ Bakınız Balashov 2000a; 2000b; Sider 2001; Hales ve Johnson 2003.

zamansal parçası olur” (Miller 2010).¹⁰ Zamansal devamlı kişiler insan hayvanları için uygun zamansal parçalar ise, o zaman bu, insan hayvanlarının kişi olmayan zamansal parçalarının olabileceği anlamına gelmektedir. Bu durumda, bu görüş ancak burada ortaya konulan dört-boyutçuluğun dayandığı bilimsel arka plan ile doğrulanabilir.

Özel göreliliğe göre mutlak eşzamanlılık diye bir şey yoktur. Bu durumda gözleyenler, farklı referans çerçevelerine göre farklı olay kümelerini eş zamanlı olarak görebilir. O halde herhangi bir nesne, referans çerçevesi göreliliği olarak farklı zamansal parçalardan oluşabilir. Eğer Einstein-Minkowski uzam-zaman görüşünü kabul edecek olursak diyebiliriz ki, örneğin zamansal devamlı bir kare dört-boyutlu bir bölge olarak küboittir.¹¹ Bu küboiti belirli bir referans çerçevesine göre üç-boyutlu dilimlere ayırırsak her bir dilim belirli bir an için bir kare olacaktır. Bu noktada Miller, küboiti farklı referans çerçevelerine göre dilimleyebileceğimizin ve böylelikle zamansal parçalarının kare oluşturamayabileceğinin altını çizer. Her ne kadar bunlar kare olmasa da halen küboit-parçalarıdır ve dört-boyutlu küboiti oluştururlar: “Birçok referans çerçevesinden kare, kare olarak görünmez” (Miller 2010: 587). Nihayetinde, burada ifade edilen dört-boyutçuluk görüşüne göre nesnenin bizim tarafımızdan aşına olunan zamansal parçalarına hiçbir benzerliği olmayan zamansal parçaları da bulunur. Buna rağmen bu parçalar aynı nesnenin oluşturucu parçalarıdır. Bu durum insan hayvanları için de geçerlidir. Buna göre insan hayvanlarının “kişi-biçim (*personaform*) özelliklerini” göstermekten uzak zamansal parçaları vardır ve bu parçalar aynı insan hayvanını oluşturur (A.g.e.: 588). Bu iddiaların tamamı düşünüldüğünde ortak-kişi-parçası bağıntısının kapsayıcı olmadığına dair kapsamlı argüman şu şekildedir:

(1) İnsan hayvanının bütün zamansal parçaları kişi-parçası değildir.

(2) Bir zamansal parça kişi-parçasıdır ancak ve ancak belirli bir açı ile dilimlenmişse.¹²

¹⁰ Bakınız Lewis 1983.

¹¹ Burada neden Minkowski anlayışının seçildiği sorgulanabilir. Farklı matematiksel modellemelere dair görüşlerin bu tartışmaya dahil edilmesi oldukça çekici bir fikirdir ancak bu makalenin sınırlarını aşacaktır.

¹² Dilimlemek burada dört-boyutçuluk anlatısı uyarınca benzeşimsel olarak kullanılmıştır.

(3) Ortak-kişi-parçası bağıntısı şayet zamansal parçalar, kişi parçalarıysa ve bu parçalar bir referans çerçevesi R için eş zamanlı (ayrık olarak) değillerse oluşur. Başka deyişle aralarında nedensel bir sinyal seyahat edebilmelidir.¹³

(4) O halde, ortak-kişi-parçası bağıntısı çerçeve-görelî bir bağıntıdır.

(5) O halde, farklı iki kişi parçası, aralarında nedensel bir bağ olduğu takdirde ortak-kişisel olabilir.

(6) O halde, ortak-kişi-parçası bağıntısı kapsayıcı bir bağıntı olamaz. (1-5).

(1-3) arası öncüller az önce bahsettiğim açıklamaları takip etmektedir. O zaman (6) çıkarımının neden geçerli olduğunu görmemiz gerekiyor. 6'nın gerekçelendirilmesi şu şekildedir. Prensipde bir insan hayvanını oluşturan kişi-parçalarının alanını, kişi-parçasını belirleyen uygun referans çerçevesini ve açısını tespit ederek belirleyebiliriz. Böylelikle bir referans çerçevesine görelî kişi-parçalarına dair teferruatlı bir liste oluşturabiliriz. Bu durumda nümerik eşitliğe benzer bir biçimde ortak-kişi-parçası bağıntısı kavramı kapsayıcı bir bağıntı değildir. Ortak-kişi-parçası bağıntısı ancak daha genel bir bağıntının (ör., ortak-parça bağıntısı) alt kümesi olabilir. Sonuç olarak referans çerçevesine bağımlılık ve kişi parçalarına dair açısız kısıtlılıklar düşünüldüğünde (Rea ve Silver'in kapsayıcı bağıntı tanımına sadık kalarak) ortak-parça-bağıntısının kapsayıcı bir bağıntı olmadığı nihai olarak söylenebilir. Bu sonuca göre α varsayımının (özellikle de (iv) numaralı koşulun) yadsınmasıyla zamansal devamlılığa dair paralel argüman geçerli olacaktır. Buna göre paralel argüman, kişinin eşitliğinin psikolojik süreklilik analizi ile zamansal devamlılık görüşünün bağdaşmaz olduğunu gösterir.

5. Sonuç

Bu makalede zamansal devamlılığa karşı paralel argümanın burada öne sürdüğüm kapsamlı argüman ile savunulabileceğini gösterdim. Bu iddianın sonucu, kişinin devamlılığının psikolojik süreklilik analizi üzerinden yapılamayacağı değildir.

¹³ Bu koşul ortak-kişi-parçası bağıntısının çatalanmayan süreklilik durumları için geçerli olduğunu belirtmek için gereklidir. Burada bahsedilen eş-zamansızlık görüşü Einstein-Minkowski uzam-zaman görüşü ile gerekçelendirilebilir fakat bu makalenin bağlamı dışında bir meseledir. Bu konu ile ilgili detaylı bilgi için bakınız Peterson ve Silberstein 2010.

Rea ve Silver tarafından özgün argümana yöneltilen itirazlara karşı bir savunma oluşturmadım. Bu nedenle nümerik eşitlik bağıntısının kapsayıcı bir bağıntı olamayacağının gösterilmesi mümkün olduğundan özgün argümanın geçerliliği, bu iddianın buradakine benzer kapsamlı bir argüman ile desteklenmesi ile sağlanabilir. Ancak bu iş, bu makalenin ödevi değildir. Nihayetinde Einstein-Minkowski uzam-zaman görüşüne dayanan arka planın ve paralel argümanın, zamansal devamlılık ile psikolojik süreklilik görüşlerinin bağdaşmaz olduğunu göstermek için yeterli olduğunu iddia ediyorum.

Bu bağlamda, Merricks’in (iv) ile ilgili oluşturduğu kendi itirazı da düşünüldüğünde; şayet nümerik eşitlik bağıntısının kapsayıcı olmadığı gösterilirse, uzamsal devamlılık görüşünün de psikolojik süreklilik görüşüyle bağdaşmaz olduğu söylenebilir. Bu durumda topyekûn bir yadsıma için bu makaleye ek olarak nümerik eşitlik bağıntısının kapsayıcı bir bağıntı olamayacağı gösterilmelidir.¹⁴ Eğer bu yapılırsa, bu, metafizik tartışmalarda özellikle Locke (1690/1975) ve Parfit (1984) ile anılan psikolojik eşitlik koşulunun iyi bir koşul olamayacağını gösterecektir. Zira kişinin devamlılığı ya uzamsal ya da zamansal devamlılık (ya da her ikisini de) göstermelidir ki bu, kişinin devamlılığının hangi koşul üzerinden gösterileceği analiz edilebilsin. Bu da bu durumda, oldukça desteğe sahip bu görüş için çok ciddi bir sorun anlamına gelir. Kapsayıcı başka bir bağıntı bulunamazsa -ya da α 'nın i-iii koşullarından biri doğrulanamazsa- bunun gerçekleşmesi oldukça zor görünmektedir. Nitekim psikolojik eşitlik koşulu eldeki tek alternatif olmadığından (Williams 1991) vari bedensel eşitlik ya da Dainton/Bayne (2005) vari görüngüsel eşitlik koşulları birer alternatiftir) bana göre burada ortaya konulan argümanlar bu koşuldan vazgeçmek için oldukça tatmin edici gerekçelerdir.

¹⁴ Nümerik eşitliğin, kuantum-mekanik belirsizlik bağıntılarının makro seviyede gerçekleşen özel durumları olduğu iddia edilebilir. Bu durumda nümerik eşitlik kapsayıcı bir bağıntı olarak kabul edilemez. Ancak bu makalede böyle bir fikri ne savunuyorum ne de yadsıyorum.

KAYNAKÇA

- BALASHOV, Yuri (2000a). “Relativity and Persistence”, *Philosophy of Science*, 67: 549-562.
- BALASHOV, Yuri (2000b). “Enduring and Perduring Objects in Minkowski Space-Time”, *Philosophical Studies*, 99: 129-166.
- DAINTON, Barry ve Tim, BAYNE (2005). “Consciousness as a Guide to Personal Persistence”, *The Australasian Journal of Philosophy*, 83: 549-571.
- DONNELLY, Maureen (2011). “Endurantist and Perdurantist Accounts of Persistence”, *Philosophical Studies*, 154(1): 27-51.
- FODOR, Jerry (1974). “Special Sciences: Or the Disunity of Science as a Working Hypothesis”, *Synthese*, 28: 97–115.
- HALES, D. S. Ve T. A. JOHNSON (2003). “Endurantism, Perdurantism and Special Relativity”, *Philosophical Quarterly*, 53: 213-224.
- HUME, David (1739/1978). *A Treatise of Human Nature*, Oxford: Oxford University Press.
- LEWIS, David (1983). “Survival and Identity”, *Philosophical Papers Vol. 1*, pp. 55-77, Oxford: Oxford University Press.
- LOCKE, John (1690/1999). “Of Identity and Diversity”, *An Essay Concerning Human Understanding*, pp. 311-332, A.B.D., Penn: The Pennsylvania State University Press.
- MERRICKS, Trenton (1999). “Endurance, Psychological Continuity, and the Importance of Personal Identity”, *Philosophy and Phenomenological Research*, 59: 983-997.
- MERRICKS, Trenton (2000). “Perdurance and Psychological Continuity”, *Philosophy and Phenomenological Research*, 61: 195-198.
- MILLER, Kristie (2010). “Persons as *Sui Generis* Ontological Kinds: Advice to Exceptionists”, *Philosophy and Phenomenological Research*, 81: 567-593.
- PARFIT, Derek (1984). *Reasons and Persons*, Oxford: Clarendon Press.
- PETERSON, Daniel & Michael SILBERSTEIN (2010). “Relativity of Simultaneity and Eternalism: In Defense of the Block Universe”, *Space, Time, and Spacetime: Physical and Philosophical Implications of Minkowski's Unification of Space and Time*, derl. Vesselin Petkov, pp. 209-237, Berlin: Springer-Verlag.
- PUTNAM, Hilary (1967). “Psychological Predicates”, *Art, Mind, and Religion*, derl. W. H. Capitan ve D. D. Merrill, pp. 37–48, Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- QUINE, W. V. Orman (1960). *Word and Object*, Cambridge: MIT Press.

REA, M. C. & D. SILVER (2000). “Personal Identity and Psychological Continuity”, *Philosophy and Phenomenological Research*, 61: 185-193.

SIDER, Theodore (2001). *Four-dimensionalism: An Ontology of Persistence and Time*, Oxford: Oxford University Press.

WHITEHEAD, A. NORTH (1920). *The Concept of Nature*, Cambridge: Cambridge University Press.

WILLIAMS, Bernard (1991). “The Self and the Future”, *Self & Identity: Contemporary Philosophical Issues*, derl. Daniel Kolak ve Raymond Martin, pp. 181-192, New York: MacMillan Pub. Company.